

PASHALNE TABELE I DATIRANJE GLAGOLJSKIH KODEKSA

Marija PANTELIĆ, Zagreb

Kad je prof. J. Hamm još godine 1952. nastojao utvrditi kriterije za datiranje glagoljskih tekstova, uzeo je u obzir i pashalne tabele i nakon komparacije tih tabela iz četiri glag. kodeksa zaključio je da podaci koje pružaju uskrсни datumi pashalnih tabela »ne moraju biti pouzdani, i njihova datiranja imaju za nas punu vrijednost tek onda, ako ih i drugi (u prvom redu jezični i paleografski) podaci potvrde«. ¹ U međuvremenu pronađeno je više glag. kodeksa s pashalnim tabelama (Berlinski, Kopenhagenski misal i Pariški zbornik), a prikupljanje fotokopija svih glag. kodeksa na jednom mjestu omogućuje širu komparaciju. Stoga je potrebno da se pashalne tabele glag. kodeksa iznova vrednuju i da im se odredi historijat i stvarno značenje kod određivanja godine pisanja jednog kodeksa.

Poznato je da su se od 2—8. stoljeća vodile raspre oko unificiranja uskršnih datuma, jer je postojalo više varijanata. Jedne su varijante nastale zbog dva različita datuma i važnosti svetkovanja Uskrsa. Azijske su crkve slavile Uskrs prema židovskom računanju na 14. dan njihova proljetnog mjeseca nisana tj. o uštapu našega mjeseca marta, bez obzira na koji je dan u sedmici pao taj datum. One su, naime, smatrale više Kristovu smrt za centar proslave. Na Zapadu su, nasuprot, davali svu važnost Kristovu uskršnuću i slavili su ga uvijek u nedjelju koja je slijedila proljetni pun mjesec (uštap). Druge su opet razlike nastale zbog različita datuma proljetnog ekvinocija. U Aleksandriji, centru astronomskih studija, fiksirali su proljetni ekvinocij na 21. marta, a po njemu dan uštapa s uskršnom

¹ J. Hamm, Datiranje glagoljskih tekstova. Radovi 1. Zagreb, 1952, 18—21.

granicom datuma od 22. III—25. IV. Rim je pak anticipirao proljetni ekvinocij na 18. marta, a uskrсна je granica imala vremenski raspon od 25. III—21. IV. Sabor u Niceji god. 325. unificirao je uskrсни datum određivši da se Uskrс mora slaviti na prvu nedjelju koja slijedi pun mjesec nakon proljetnog ekvinocija (21. marta).² Ipak nije bilo jedinstva u svetkovanju, zbog neslaganja oko fiksiranja proljetnog ekvinocija. Za volju mira prihvatio je papa Leon za god. 455. aleksandrijski datum Uskrса i naredio da se tako slavi u cijeloj Crkvi. Ipak je na Zapadu bilo varijanata, jer su komputisti kod sastavljanja svojih pashalnih tabela uzimali različite polazne točke računanja: jedni godinu Kristova rođenja, a drugi godinu njegove smrti (29. godina). Za određivanje uskrсноg datuma bile su važne mjesečeve mijene, faze, pa su komputisti vrlo rano uočili *mjesečev krug*, ciklus od 19 godina, nakon kojeg mjesečeve faze padaju na isti dan i datum u sedmici. Također postoji i *sunčev krug* od 28 godina nakon kojih dani sedmice također padaju na isti datum. Da bi krug sunčev i mjesečev počeo u isti dan, potrebno je da se sunčev krug od 28 godina pomnoži sa 19 godina mjesečeva kruga, tj. $28 \times 19 = 532$. To je *pashalni ciklus*, *circulus magnus* od 532 godine i nakon tog vremenskog perioda mjesečeve faze dolaze na iste datume i iste dane u sedmici, pa se uskrсни datumi počinju redati iznova u pashalnom ciklusu od slijedeće 532 godine.

Na temelju pashalnog ciklusa od 532 godine nastale su tabele uskrсноh datuma, ali s različitim polaznim točkama: *Viktor iz Akvitanije* god. 457. uzima za početak velikog uskrсноg ciklusa godinu 29., tj. godinu Kristove smrti. Njegovim su se računanjem služili kratko vrijeme u Rimu, dok ga je Galija upotrebljavala sve do kraja 8. stoljeća. Ocem kršćanske ere smatra se *Dionizije Mali*, jer je Rim iza 525. god. usvojio njegove pashalne tabele prema aleksandrijskom računanju, tj. ciklus od 19 godina, fiksiranje proljetnog ekvinocija na 21. mart, proslavu Uskrса u nedjelju koja slijedi pun mjesec i granicu uskrсноh datuma od 22. III—25. IV, što je usvojilo čitavo kršćanstvo prema autoritetu koncila u Niceji konačno u 8. stoljeću.³

² Noviju literaturu za povijest fiksiranja uskrсноg datuma donose: *Enciclopedia cattolica* IX, 1952, col. 901; X, 1953, col. 381—2; M. Righetti, *Storia liturgica* II, ed. III. Milano 1969, 245—250.

³ A. Giry, *Manuel de diplomatique*. Paris 1894, 144.

Da bi se pronalazilo mjesečeve faze u pojedinim danima, služili su se u srednjem vijeku, a i prije tzv. *mjesečevim, lunarnim slovima*. To je bio sistem od 59 slova koja su se odnosila na jedan čitav mjesec od 30 dana i na jedan nepotpun od 29 dana. Latinski su komputisti imali 3 sistema lunarnih slova: 1. slova latinske abecede A—V bez oznake (*litterae nudae*); 2. slova A—V s točkom poslije ili ispod slova (*litterae postnotatae, subnotatae*) i 3. slova A—T s točkom ispred ili iznad (*litterae praenotatae, supernotatae*). Pomoću lunarnih slova moglo se dosta točno odrediti mjesečeve faze, pa su se u srednjem vijeku sastavljale različite tablice lunarnih slova za označavanje svake pojedine mjesečeve faze.⁴

Sistem lunarnih slova latinski su komputisti također upotrebljavali i za uskrсни period od 35 datuma, tj. za datume uskršne granice od 22. III—25. IV. Za taj redosljed uskršnih datuma komputisti su uzimali slova latinske abecede od B.—V. (22. III—9. IV) s točkom iza slova (*litterae postnotatae*) i abecedni niz .A.—Q (10. IV—25. IV) s točkom ispred slova (*litterae praenotatae*).

Hrvatski su glagoljaši preuzeli latinski sistem označavanja uskršnih datuma pomoću azbuke glagoljskih slova s tom razlikom što su točke zamijenili pisanjem crvenih i crnih slova. Prof. Vajs je prvi uspoređivao poredak lunarnih latinskih i glagoljskih slova.⁵ Lat. slova B.—V. s točkom iza za uskršne datume od 22. III—9. IV glagoljaši su pisali *crveno*, a lat. slova .A.—Q za uskršne datume od 10. IV—25. IV pisali su *crno*. Glagoljsku su azbuku prilagodili abecedi tako, da su mjesto lat. C pisali (Č)

„	„	F	„	 (Š)
„	„	H	„	 (I)
„	„	Q	„	 (H)

Na taj su način postigli svoj vlastiti sistem lunarnih glagoljskih slova (*Littera pashales*) bez točaka latinskog sistema za označavanje 35 dana na koje se slavi Uskrs. Tabela datuma izraženih lat. i glag. lunarnim slovima:

⁴ F. Rühl, *Chronologie des Mittelalters und der Neuzeit*. Berlin 1897, 137.

⁵ J. Vajs, *Lunnyja oboznačenija vъ kalendarjahъ glagoličeskihъ rukopisej*. Russkij filologičeskij vѣstnikъ. Tomъ LXV. Varšava 1911, 371—381.

Datum Uskrsa	Uskrсна lat. slova	Uskrсна glag. slova
22. mart	B.	Б
23. —	C.	В
24. —	D.	Г
25. —	E.	Д
26. —	F.	Е
27. —	G.	Ж
28. —	H.	З
29. —	I.	И
30. —	K.	К
31. —	L.	Л

Datum Uskrsa	Uskrсна lat. slova	Uskrсна glag. slova
1. april	M.	М
2. —	N.	Н
3. —	O.	О
4. —	P.	П
5. —	Q.	К
6. —	R.	Р
7. —	S.	С
8. —	T.	Т
9. —	U.	У
10. —	A.	А

Datum Uskrsa	Uskrсна lat. slova	Uskrсна glag. slova
11. april	.B	Б
12. —	.C	В
13. —	.D	Г
14. —	.E	Д
15. —	.F	Е
16. —	.G	Ж
17. —	.H	З
18. —	.I	И

Datum Uskrsa	Uskrсна slova	Uskrсна glag. slova
19. april	.K	К
20. —	.L	Л
21. —	.M	М
22. —	.N	Н
23. —	.O	О
24. —	.P	П
25. —	.Q	К

I glagoljski su komputisti sastavljali pashalne tabele s lunarnim crvenim i crnim slovima. 19 hrvatskoglagoljskih kodeksa: 9 misala, 9 brevijara i 1 zbornik imaju pashalne tabele bilo uskrsnog velikog kruga od 532 godine: 28 x 19, bilo njegovih dijelova: 28 x 7, 6, 5, 4, 3, 2 i to u tri varijante:

1. Tabele velikog kruga (circulus magnus) sa 532 uskrсна datuma imaju 4 glagoljska kodeksa: Illirico 4, Ročki i Ljubljanski 162 a/2 misal i II Novljanski brevijar.

2. Dijelove velikog uskrsnog kruga s približnim vremenom njihova pisanja imaju slijedeći *misali* i *brevijari*:

Kopenhagenski misal	s Uskrsom od 1352—1519. g. (28×6);
Berlinski misal : g. 1402.	„ „ „ 1396—1507. g. (28×4);
Illirico 8 misal : g. 1441.	„ „ „ 1401—1519. g. (28×4,4);
II Vrbnički misal : g. 1463.	„ „ „ 1408—1519. g. (28×4);
Illirico 5 <i>brevijar</i> : g. 1379.	„ „ „ 1324—1519. g. (28×7);
Moskovski : g. 1443.	„ „ „ 1324—1519. g. (28×7);
IIIc 12 Arhiva JAZU : —	„ „ „ 1376—1518. g. (28×5,8);
Cod. slave 11 : —	„ „ „ 1380—1519. g. (28×5);
Ljubljanski 161 a/2 : —	„ „ „ 1396—1507. g. (28×4);
Dragučki IIIb 25 Arhiva JAZU : —	„ „ „ 1408—1519. g. (28×4);
MR 161 : g. 1442.	„ „ „ 1408—1519. g. (28×4);
Vaticano slavo 19 : g. 1464.	„ „ „ 1464—1519. g. (28×2);
Pariški zbornik, cod. slave 73 : g. 1375.	„ „ „ 1368—1507. g. (28×4);

3. Tabele uskrsnih datuma posebna redoslijeda imaju misali:

Novakov misal : g. 1368.	„ „ „ 1340—1508. g. (13×13);
II Oxf. misal MS Can. lit. 349	„ „ „ 1436—1519. g. (19×5);

Kako su ovi kodeksi pisani u 14. i 15. stoljeću, to je donja granica uskrsnih datuma uglavnom ista, tj. godina 1519. što znači da sve pashalne tabele pripadaju istom računanju i istom periodu uskrsnih datuma, tj. uskrsnom velikom krugu od 532 godine. Ako te godine odbijemo od 1519, dobije se godina 988. tj. uskrsni datum za tu godinu. Uistinu lunarno crveno glagoljsko slovo T (8a) odgovara prema kronološkim tabelama uskrsnom datumu za god. 988.

Postavlja se pitanje, zašto su glagoljaški komputisti uzeli godinu 988. za početak datumâ uskrsnog velikog ciklusa, kad ni po kojem računanju ta godina ne može stajati na početku trećeg velikog kruga: ni po polaznoj godini Kristova rođenja, ni Spasiteljeve smrti: prvi svršava sa 532. godinom, drugi (533 + 532) sa 1065., a sa slijedećom 1066. počeo je treći veliki krug. Ako se glag. tabela velikog uskrsnog kruga usporedi s ispravnim latinskim kronološkim tabelama uskrsnih datuma, onda se vidi da je 988. godina 456. godina drugog velikog uskrsnog kruga s nedjeljnim glagoljskim slovom **thđđ** koja odgovaraju lat. nedjeljnim slovima AG, jer je to bila prijestupna godina. Naime, do sv. Matije 23. II bilo je nedjeljno slovo A, a poslije G, ali se pisalo samo drugo ili oba. U glagoljskoj uskrsnoj tabeli velikog kruga od 988—1519. god. ima u uskrsnim datumima samo 15 razlika prema datumima latinskih pashalnih

tabela.⁶ Ako od 988 odbijemo 532 god. dobije se god. 456. To je prva godina nakon prihvaćanja uskrsnog datuma za god. 455. od pape Leona i to prema aleksandrijskom računanju koje je već sabor u Niceji 325. god. potvrdio i odredio. Možda je nakon Leonova pomirbena prihvaćanja aleksandrijskog uskrsnog datuma za god. 455. nastala pashalna tabela s početnim datumom za god. 456. te bi slijedeća pashalna tabela velikog uskrsnog kruga imala početni datum za god. 988. Ako odbacimo hipotezu da je god. 988. prva u drugom pashalnom ciklusu od 532 god., ipak je vjerojatno da je oko te godine možda napisan prvi glagoljski liturgijski kodeks za koji je prva glag. pashalna tabela sastavljena prema lunarnim slovima latinske abecede s interpolacijom slova iz glagoljske azbuke. Ova se upotrebljavala sve do posljednjih pisanih kodeksa kao što je to II Novljanski brevijar iz 1495. god. Kodeksolozi smatraju da prva godina bilo koje pashalne tabele odgovara godini pisanja dotičnog kodeksa. Ipak se to može ustvrditi samo za jedan glagoljski kodeks, naime, za brevijar Vat. slavo 19 koji je napisan god. 1465., a pashalna tabela, odnosno prvi uskrsni datum $M = 1$. a odgovara toj godini. Kako je bilo teško kidati redoslijed uskrsnih datuma u sastavu pashalne tabele (28×19), jer su one imale označene i prijestupne godine sa strane (ϥ) i odgovarajući nedjeljna glagoljska slova ($\text{ϥ}, \text{ϧ}, \text{Ϩ}, \text{ϩ}, \text{ϩ}, \text{ϩ}, \text{ϩ}$), to su pisari prenosili iz predložaka pashalne tabele s utvrđenim redoslijedom uskrsnih datuma, ali bi u većini slučajeva nekako označili uskrsni datum one godine u kojoj je pisan dotični kodeks. Kod potpunih pashalnih tabela velikoga uskrsnog kruga (532 god.) prenosili su pisari u 14. i 15. st. lunarna uskrsna slova, tj. uskrsne datume obično s točkama za starije razdoblje što vjerojatno aludira na pisanje glag. liturgijskih kodeksa u 12. i 13. st.

Razmotrit ćemo pojedinačno sve sačuvane glag. pashalne tabele, uočiti ona lunarna slova koja su posebno obilježena i odrediti značenje i vrijednost tih posebnih oznaka. Dodajemo transkripciju 7 posljednjih nizova uskrsne tabele velikog kruga (28×19) tj. od god. 1324—1519. (Tab. I, II) u kojem su vremenskom periodu pisani hrvatskoglagojski kodeksi. Prilažemo fotokopije svih glagolj-

⁶ Prvo pogrešno lunarno slovo ϥ ($D = 24.m$) u misalima: Illirico 4, Ročkom i Ljubljanskcm mjesto ispravnog ϧ ($T = 8. a$) jedino u II Novljanskom brevijaru dalo je i krivu početnu godinu 1421. mjesto 988. Usp. M. Pantelić, Hronološki elementi u Ročkom misalu. Slovo 6—8. Zagreb 1957, 272.

skih pashalnih tabela gdje će se crnim krugom označiti ona lunarna slova koja su posebno označena i za koja smo sigurni da predstavljaju uskrsni datum za onu godinu, u kojoj je pisan kodeks. Prekidanim krugom upozoravamo na označena pashalna slova koja su vjerojatno prenesena iz predložka, a predstavljaju pisanje jednog starijeg glagoljskog kodeksa, ili pisar upozorava na pogrešku.

1. *Pashalne tabele velikog kruga od 532 godine.* Ima je vaticanski Illirico 4 (Ill₄) kojeg smatramo najstarijim hrvatskoglagoljskim misalom koji nije neposredno datiran.⁷ Na prvoj strani prije početka glag. teksta netko je napisao: *Missale nel carattere di S. Gierolamo del 1371.* Jagić je opet na jednom drugom mjestu iznio svoje mišljenje: *Codex non anno 1387, sed medium fere saeculum ante hunc annum scriptus est.* Naime, god. 1387. uneseno je u misal 5 kapitula krčkog biskupa Ivana, što ne znači da je kodeks i pisan te godine. Pashalna tabela od 988—1519. god. ima uz lunarna slova mnogo točkica pokraj, ispod i iznad slova, ali i izvan tabele, pa im je nesigurno dati neko značenje, jer nemamo pred sobom original na kojem bi se moglo razlikovati izvorne pisareve točkice od kasnijih mrlja i oštećenja. Ipak slovo **Ⓣ** (T = 8. a), uskrsni datum za god. 1151. ima gore i dolje točku (sl. 1, isprekidan krug), što bi odgovaralo latinskom označivanju lunarnih uskrsnih slova (*litterae sub i supernotatae*). Nije jasno zašto su te točke ovdje tako stavljene. Pashalna tabela u Novakovu misalu ima glag. slovo **ⓕ** s točkom ispred i iza (*lat. litterae post i praenotatae*, usp. sl. 19), ali se točkama uz slovo htjelo upozoriti da ispred tog slova stoji krivi datum **Ⓛ** (crveni B = 22. m) mjesto ispravna lunarna slova **ⓐ**, O = 3. april, uskrsni datum za god. 1491; pashalna tabela Ill₄ kao i tabela Vat. Ill_s brevijara na ovom mjestu ima pogrešno **Ⓤ** (U = 9. a) umjesto O.

Pisari glagoljskih kodeksa, iako nisu nacrtali i ispisali pashalne tabele, ipak su uglavnom stavljali u *kalendare* svojih kodeksa crvena i crna lunarna slova u 35 dana na koje može pasti Uskrs, tj. od 22. III—25. IV, a ista crvena i crna slova ispisivali su analognim redosljedom od 1. II—7. III. Ako je Uskrs bio 22. III (crveni **Ⓛ**, B), onda je prije 50 dana, tj. 1. II (crveni **Ⓛ**, B) bila nedjelja pedesetnica (*Dominica in quinquagesima*) ili *neděla mesopustyna*, od-

⁷ J. V a j s, Najstariji hrvatskoglagoljski misal. Djela JAZU 38. Zagreb 1948, 56.

nosno mesopust,⁸ kako se ta nedjelja zove u glag. kodeksima. Da uistinu lunarna slova u kalendarima odgovaraju datumu Uskrsa i nedjelji pedesetnici, potvrđuje *pop Martinac*, pisac II Novljanskog brevijara, koji je crno slovo **L**, K = 19. a pashalne tabele, povezao crticom s godinom 1495. u slijedećem tumačenju sa strane tabele (sl. 5): 1495. *tada staše to črno kako (ime slova K) protiv sl(o)vu n(e)d(ě)le mesopusta i n(e)d(ě)le vazam'ne. i t(a)ko v v(ě)ki tečeb̄t̄ do li broeći.* Također je druga ruka na pashalnu tabelu brevijara Vaticano slavo 19 pokraj crnog **8** (I = 18. a za god. 1484) zapisala glag. kursivom: 1484 *tu e prestup' na I i (meso)pust' i vazam'* (sl. 17).

U vječnom kalendaru, tj. u kalendaru sa stalnim redom svećakih blagdana, obično nema zapisanih svećakih imena od 22. III—25. IV, kad je mogao pasti Uskrs, pa je taj dio kalendara uglavnom prazan. U čitavu kalendaru misala III₄ nema bilježaka, zapisa, dodavanja novih svetkovina, posvete oltara ili bilješke o čijem smrtnom danu kao u drugim glagoljskim kalendarima. Jedino je uz datum 28. III kalendara III₄ stavljen križić **†**, a isto tako na 10. IV. Prvi je crven (provjerio na originalu M. Japundžić, na čemu zahvaljujem) (i lunarno slovo **Ī**. tj. Uskrs na 28. III jest crveno), a drugi je tamni, crni (sl. 2). Ako se usporede svi ispisani kronološki elementi u kalendaru III₄: zlatni broj **3** (6), Uskrs na 28. III i nedjeljno slovo **W** (V) s kronološkom tabelom lat. kodeksa, onda se svi elementi poklapaju, s tim da je zlatno slovo broj 5*. Zvezdica označuje da može biti nešto manji ili veći, a svi se odgovarajući elementi odnose na god. 1372.⁹ Ipak, slijedeći datum, 10. a, pokraj kojeg je u kalendaru III₄ nacrtan crni križić, ima zlatni broj 2 mj. pravilno 12. Ako se uspoređi kalendarske datume: 28. III (**W**) i 10. a (**†**) s istim datumima u pashalnoj tabeli, onda se uz prvi, tj. uz glag. **W** vidi diskretna točkica, dok glag. **†** (10. a za god. 1379) nema nikakve oznake. Prema tome bi datum Uskrsa za god. 1372. pravilno slijedio god. 1371., godinu, koja je ispisana kao godina pisanja misala III₄ na početku glag. teksta.

⁸ Prema jednoj apokrifnoj odredbi počeli su u 9. st. svećenici postiti u ponedjeljak i utorak iza nedjelje pedesetnice. Zbog toga se ona prozvala »Dominica carnis privii«, vulgarno »carnevale«, u našim primorskim krajevima »mesopust«. Cf. D. Kniewald, Liturgika. Zagreb 1937, 150—160.

⁹ Na 28. III slavio se još Uskrs u 14. st.: god. 1339, 1350, 1361, ali s različitim zlatnim brojem: 10, 2*, 13*.

Ročki misal, cod. slav. 4 bečke Nacionalne biblioteke i *Ljubljansko-beramski* II C 162 a/2, Bartolovi kodeksi, imaju gotovo jednako izrađene pashalne tabele s prvim krivim datumom: **¶b** mj. **¶¶** velikog uskrsnog kruga od 988—1519. god. Tabele su dobro sačuvane, ali su ipak kod crtanja tabela nastale točkice koje mogu, ali ne moraju nešto značiti. U tabeli Ročkog misala (Ro) crveno slovo **Ź** (O = 3.a) za god. 1295. ima točku; točkom su obilježeni: slovo **Ź** (I — 18.a) za god. i 1389. i crveno (K — 30.m) što bi bio datum Uskrsa za god. 1404. (sl. 3)

Slova pashalne tabele *Ljubljanskog misala* (Lj) nemaju nikakvih točkica, jedino slovo **Ш** (Š = 15.a) za god. 1403. ima ispred i iza slova neke male oznake poput broja 9. Slični se znakovi nalaze još iza slova M i N koja stoje u istom redu ispred slova Š (sl. 4). Uskrсни datumi za god. 1403. u Lj i za 1404. za Ro mogli bi se vremenski poklapati s godinama njihova pisanja. U Bartolovu Berlinskom misalu stoji uz pashalnu tabelu da je pisana god. 1401, a u kolofonu pisac Bartol izjavljuje da je misal napisan 1402. god. Pisanje je, dakle, trajalo godinu dana, pa su Bartolovi misali mogli biti pisani: Be 1402, Lj 1403, a Ro 1404. god. na jugu, u Krbavi, domeni krbavskih knezova Kurjakovića. Kulturno strujanje između Istre i Krbave moglo je imati povoljnu klimu pod upravom domaćih feudalaca. Naime, rašporska knežija s kaštelima Roč, Draguč, Hum s okolnim selima bila je feud goričkih grofova, koji su je često davali u zalog za pozajmljeni novac knezovima Kurjakovićima i Frankopanima u 14. i 15. st.¹⁰ pa su Roč i Beram mogli naručiti pisanje misala kod Bartola u Krbavi.

Pashalnu tabelu velikoga kruga ima od brevijara samo *II Novljanski brevijar* iz god. 1495. Jedino njegova pashalna tabela donosi ispravan prvi datum **¶¶** (T = 8.a) za god. 988, jasnu točku iznad slova **Ч** (Č = 12.a) za god. 1254, a slovo **К** (K = 19. a), siguran uskrsni datum za god. 1495, kad je pisan kodeks, vidljivo je spojen crticom s god. 1495. koja se citira u bilješci sa strane tabele (sl. 5). Izuzevši mogućnost da bi pop Martinac u svojoj tabeli označio pogrešku što je na tom mjestu ima Lj, gdje su premetnuta slova tako, da Č dolazi prije K u istom horizontalnom retku tabele, pa bi se Č

¹⁰ M. Kos, Odnosaji među goričkim grofovima i hrvatskim plemstvom u Srednjem vijeku. Vjesnik zemaljskog arhiva 19. Zagreb 1917, 296; D. Klen, Fragmenti rašporskog urbara iz prve pol. XV stoljeća. Jadranski zbornik IV. Rijeka-Pula 1960, 268.

odnosilo na uskrсни datum za god. 1226, a ne za 1254. god., to je vjerojatnije da je pop Martinac prenio točku iz predloška. Izgleda, da se nakon dopuštenja upotrebe staroslavenskog jezika u bogoslužju omišaljskim benediktincima god. 1252. i nakon odobrenja franjevačke redakcije misala i brevijara, razmahalo prepisivanje glagoljskih kodeksa pa je jedan od pisara obilježio uskrсни datum za god. 1254.

2. *Dijelovi pashalnih tabela velikog kruga u hrvatskoglagoljskim kodeksima.* Misali: *Kopenhagenski misal* (Mh), sign. Ny kongelig Samling 41 b bez određene godine njegova postanka ima na početku pashalne tabele datum za god. 1352—1519. (28 × 6) pa njegov obrađivač Gunar Svane smatra da je napisan između 1352—1442.¹¹ Iza slova **4** (K = 19.a) za god. 1394, nalazi se točka, a odgovarajuće nedjeljno slovo **7a** (G) što pravilno odgovara lat. D ima uza se crticu (sl. 6). Jedno i drugo se slaže s kronološkom tabelom i odgovara uskrsnom datumu i njegovu nedjeljnom slovu za god. 1394.

Berlinski misal (Be, berlinska Državna biblioteka. Ms. Ham. 444)¹² pisan je 1401, a završen 1402. god. Ima pashalnu tabelu (28 × 4) u kojoj su posebno poredani uskrсни datumi prema već opisanom redoslijedu velika uskrsnog kruga. Sunčev ciklus od 28 godina ne počinje prvom godinom tj. 1380—1519. s početnim uskrsnim datumom **3** (E = 25.m), već sa **P** (N = 2.a) za god. 1396—1507. Bartol pisac sâm donosi tok pisanja kodeksa i uskrsne tabele: *A kad(a) se pisa ta tab'la bihu l(ě)ta b(o)žiê č.u.a* (1401) *čis'lo zl(a)to biše .eī.* (16, pravilno 15) *a n(e)d(ě)la .B.* (nedjeljno slovo B što odgovara lat. nedjeljnom slovu B). Slovo **2**, tj. O = 3.a na koji se svetkovao Uskrs god. 1401. nema nikakve posebne oznake, nego je netko, vjerojatno kasnije, lagano podvukao cijeli red gdje se nalazi uskrсни datum (sl. 7).

Vatikanski misal Illirico 8 (Ill₈) datiran je godinom 1441.¹³ Pashalna tabela (28 × 4,4) ne počinje prvom godinom petnaestog sunčeva kruga, tj. s uskrsnim datumom za god. 1380, već se prvi datum nalazi u sedmom redu odozdo **2** (O = 3.a) tj. uskrсни datum

¹¹ G. Svane, *Kopenhagenski glagoljski misal*. Slovo 15—16. Zagreb 1965, 59—93.

¹² M. Pantelić, *Glagoljski kodeksi Bartola Krbavca*. Radovi 5. Zagreb 1964, 17—29.

¹³ J. Vajs, *Najstariji hrvatskoglagoljski misal*. Djela JAZU 38. Zagreb 1948, 23—24.

za god. 1401. (sl. 8). Crveno slovo **Ϟ** (G = 27. m) za god. 1440. tijesno okružuje ornamentika; dok je crveni **Ϣ** (N = 2.a), gdje ostale glag. pash. tabele imaju pogrešno **Ϣ** mj. M = 1.a nešto brisan i slabo vidljiv, a kvadratići za god. 1447—1449. ostali su prazni. Naime, datumi ostalih glag. pash. tabela nisu jedinstveni i ne slažu se s lat. kronološkim redom, jer bi trebalo pravilno stajati crveno **ϣ** (I = 28. m), a glagoljske tabele imaju **Ϙ** (K = 30.m). Za god. 1446. mjesto pravilna crna **ϣ** (I = 17. a) tabela Ill₈ donosi **ϕ** (V) koji uopće ne dolazi kao uskrsni datum u glag. lunarnom sistemu, jer mjesto njega stoji **ϣ** (U = 9.a) koji pravilno dolazi za god. 1447, a Ill₈ ostavlja tu prazno mjesto. Za god. 1448. kad Uskrs pada na 24. m što predstavlja slovo crveni **ϕ** (D = 24. m) glagoljske tabele imaju pogrešno slovo **ϕ** (L = 31. m) pa je vjerojatno pisac tabele Ill₈ bio u nedoumici i ostavio prazna mjesta. Pashalna tabela misala Ill₈, odnosno posebno jače ornamentirani datum za god. 1440. potvrđuje da se pisanje kodeksa završilo god. 1441.

II *Vrbnički misal* je datiran godinom 1463, jer osim pashalne tabele s uskrsnim datumima za god. 1408—1519. ima ispisane uskrsne datume od 1463—1506. god. s pomičnim svetkovinama ispred i iza Uskrsa, pa pisar misala nije posebno označio uskrsni datum za god. 1463. ili za 1462. god. na samoj pas. tabeli. Jedino manjkaju uskrsni datumi za god. 1434, 1443. i 1484. (sl. 9)

Brevijari: *Vatikanski Illirico 5* (Ill₅) datiran je prvom godinom ispisana niza uskrsnih datumâ i odgovarajućih nedjeljnih slova za god. 1379—1392. (sl. 10). U prvom redu stoji: *č t n z* (1379) *v(a)-z(a)m̃ d(a)ñ . ĩ.* (10.a) *n(e)d(ě)la B* (nedjeljno slovo); drugi red: *pr(ěstup̃) č t o* (1380) *v(a)z(a)m̃ d(a)ñ . ž* (7) *m(a)r(ě)č(a) n' isho(d̃)* itd.

Zanimljivo je da pisar uskrsne datume mjeseca aprila bilježi izračunate do kraja. Oni su pravilni i odgovaraju ispravnim kronološkim tabelama. Mjesto uskrsnih datuma za mjesec mart doneseni su kronološki elementi: *konkurenti* (brojevi 1—7, *concurrentes septimanae*) koji redanjem 7×4 slijede tok sunčeva kruga, te svaka godina tog vremenskog perioda ima svoj konkurent. U izračunavanju uskrsnog datuma oni pomoću nedjeljnih slova (cf. tabelu Slovo 6—8, 263) određuju dan u tjednu na koji pada 24. mart, datum koji je bio važan za određivanje puna mjeseca (uštapa), tj. uskrsne granice. Glagoljski kodeksi obično imaju ispisane konkurente pod naslovom: *číslo lěta* (sunčev krug od 28 god.) i dane uštapa, uskrsnih granica za 19 godina bez naslova. Razliku između dana u sedmici

na koji pada 24. mart i dana na koji pada uštap označivali su ponavljanjem brojeva od 1—7 za 19 godina tzv. *regulares Pashae*. To su brojevi 1—7 primijenjeni svakoj godini mjesečeva kruga od 19 godina, a označuju razliku između dana u sedmici na koji pada 24. mart i dana u sedmici na koji pada pun mjesec (uštap, uskrсна granica). *Regularis Pashae* nađe se, ako od datuma uskrсне granice odbijemo 24. mart. Od ostatka odbije se 7 (tj. cijeli tjedan). Tom se broju doda konkurent za dotičnu godinu. Zbroj daje dan u sedmici (feria) na koji pada uštap, a slijedeće nedjelje iza uštapa slavi se Uskrs. U našem slučaju u Ill₅ ispisana je god. 1380. i konkurent 7 i nedjeljno slovo B. Glag. kodeksi donose tabele uskrčnih granica, ali ne objašnjuju kako se izračunavao dan puna mjeseca, uštapa, uskrčne granice, jer su ih našli kod lat. komputista, koji su za izračunavanje dali jednostavne formule.¹⁴ Uskrсна granica ili pun mjesec padao je god. 1380. na 24. marta. Ako se od puna mjeseca marta, tj. od 31. m odbije 24. m, dobije se 7 (= konkurent) = feria 7 = subota = pun mjesec koji je god. 1380. padao na 24. m, u subotu, pa je na prvu nedjelju iza punog mjeseca, tj. na 25. m bio Uskrs. Ili npr. Uskrs za god 1383. Ill₅ bilježi za tu god. konkurent 10, broj koji ne može biti konkurent, jer on pripada nizu od 1—7. Uštap mjeseca marta za tu godinu bio je na 21. m; 24.m — 21.m = 3 (konkurent); 7 — 3 = 4 + 3 = 7 = feria 7 = subota, a na 22.m slavio se Uskrs. Ako ostavimo broj 10 kao konkurent, dolazi se do istog datuma: 24.m — 21.m = 3; 7 — 3 = 4; 4 + 10 = 14 — 7 = 7 (feria = subota). Slijedeći je dan, nedjelja bio Uskrs (22. m) što pravilno odgovara za god. 1383. Prema tome imamo u Ill₅ u popisu godina i odgovarajućih uskrčnih datuma naziv i za uskrсну granicu, tj. dan puna mjeseca koji odgovara 14. danu mjeseca nisana kad su Židovi slavili svoju Pashu, a jedan od različitih spomena na taj dan bio je i spomendan njihova izlaska, (exodus, ishodb) iz Egipta.¹⁵ Prema tome je riječ *ishodb* u glag. komputističkim elementima Ill₅ sinonim za uskrсну granicu, tj. za pun mjesec, uštap.

Na istoj strani, f. 240c nalazi se i pashalna tabela za god. 1324—1519. Ona je dosta istrošena, naročito na mjestu gdje počinje uskrсни datum za god. 1379: **h** (A = 10a, sl. 10). Između uskršnjog datuma za god. 1468. **W** (I) i 1469. **P** (N = 2.a) nalazi se jedan poseban

¹⁴ A. Giry, o. c. 152—155.

¹⁵ Léon-Dufour, Rječnik biblijske teologije. Zagreb 1969, col. 828—9.

znak kojemu je teško odrediti značenje, jer se na fotokopiji ne vidi da li ga je pisala ruka pisara kodeksa ili je mlađi dodatak.

Moskovski brevijar (Mo) iz god. 1443. ima pashalnu tabelu 28×7 za god. 1324—1519. na f. 6b/II. Slijedeća god. 1444. ima uskrсни datum crni 𐌆 (Č = 12.a) koji ima na desnoj strani točku i još je omeđen sa svake strane kosom crtom. (sl. 11) Uskrсни datum, pravilan crveni 𐌆 (D = 24.m) u pashalnoj tabeli Mo, često su u ostalim glag. tabelama pogrešno pisali sa 𐌆 (L = 31.m) za god. 1448. pa je u tabeli Mo također posebno označen kao što su ispravni uskrсни datumi 𐌆 i 𐌆 za god. 1454. i 1455. dolje podcrtani.

Dio brevijara IIIc 12 JAZU ima pashalnu tabelu na f. 86d sa nizom od $28 \times 5,8$ uskršnjih datuma s tim da prvi redovi ne odgovaraju tabelama ostalih glagoljskih kodeksa. Naime, niz od 28 uskršnjih datuma obično počinje sa god. 1380. U našem je kodeksu na tom mjestu datum god. 1384. pa su kodeksolozi smatrali vjerojatnim da je te godine kodeks i napisan.¹⁶ Oni nisu primijetili da ova tabela ima prvi i šesti niz nepotpun. Prvi niz počinje osmim redom odozdo, a šesti, posljednji, završava šestim redom odozdo (sl. 12). Prema tome se lunarna slova odnose na uskrсни period datuma od god. 1376—1518. Prof. Vajs u svojoj radnji o glagoljskim pashalnim tabelama¹⁷ krivo je protumačio redosljed lunarnih slova pashalne tabele ovog kodeksa dajući im značenje datuma pomičnih nedjelja prije Uskrsa. Vidjeli smo (str. 280) da su i neki pisari glag. kodeksa objasnili što znače analogna lunarna slova ispisana u glag. kalendarima od 1. II—7. III. Ona, naime, označuju vremenski raspon od 50 dana unatrag svakog uskršnjog datuma u periodu od 22. III—25. IV, tj. datuma, na koje može pasti nedjelja pedesetnica

¹⁶ Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I*. Zagreb, 1969, 113 i 114 sa sabranom literaturom o tom kodeksu.

¹⁷ Prof. Vajs u citiranoj radnji: Lunnyja oboznačenija... krivo tumači redosljed horizontalnih lunarnih slova u pash. tabeli ovog kodeksa. On je samo *prvo* slovo uzeo kao uskrсни datum. Slijedeća lunarna slova O, G, I, O, zapravo uskrsne datume za god. 1412, 1440, 1468, 1496. krivo je primijenio na datume nedjelja prije Uskrsa u neuobičajenom redosljedu: 1. uskrсни datum; 2. nedjelja šestdesetnica (O = 3a); 3. nedjelja o rasipnom sinu (G = 16.a, prema istočnom brojenju odgovara šestdesetnici, kad se čita evanđelje o sijaču, Luc 8,4—10); 4. prva nedjelja posta (I = 28.m); 5. šesta nedjelja u korizmu (cvjetnica, O = 3.a); 6. nedjeljno slovo. Glagoljski kodeksi imaju također i tabele pomičnih blagdana, ali ni jedna ne citira spomenute nedjelje. Isto je značenje dao uskršnjim datumima i prof. Hamm u radnji: *Datiranje glagoljskih tekstova*... str. 20—21.

(mesopust) i ništa drugo. Iako je ū pashalnoj tabeli ovog kodeksa prvi uskrсни datum za god. 1376, ipak analogno ostalim glag. pash. tabelama ne bismo mogli staviti pisanje ovog kodeksa u tu godinu. Ni jedno lunarno slovo uskrсnih datuma nije posebno označeno, a točkicama u tabeli ne bismo mogli dati neko značenje, jer gledajući original one su nastale kasnije.

Cod. slave 11 ima prilijepljenu pashalnu tabelu na unutarnjem dijelu prednjih korica, a sadrži pashalne datume od god. 1380—1519, period uskrсnih datuma $28 \times 5 +$ nedjeljna slova s oznakama prijestupnih godina ($\overline{\text{п}}$ = прѣступъ). Na fotokopiji tabele opaža se da crno slovo $\overline{\text{P}}$ (N = 22.a) ima točku (sl. 13). Na taj se datum slavio Uskrс god. 1397. pa je to vjerojatno godina pisanja kodeksa. Križaljka tabele izrađena je na isti način kao kod Dragučkog brevijara: vertikalne su crte dvostruke a križaju ih jednostavne horizontalne linije. Točke križanja ornamentirane su križićima tipa x.

Ljubljansko-beramski brevijar C 161 a/2 ima pashalnu tabelu na f. 169^r s uskrсnim datumima za god. 1396—1507, tj. 28×4 . Lunarna se slova nalaze u jednostavnim kvadratićima. S desne su strane označene prijestupne godine, a zatim su ispisana nedjeljna slova. Kako prijestupne godine imaju dva nedjeljna slova, to se kod nekih tabela prvo ispušta i ostaje samo drugo. Tabela ovog brevijara jednaka je po nizanju istih uskrсnih datuma i pisanju nedjeljnih dvostrukih slova tabeli Berlinskog misala koji na drugo nedjeljno slovo prijestupne godine stavlja titlu, dok je u tabeli Ljubljanskog brevijara napisano dosta udaljeno od prvog nedjeljnog slova (sl. 14). Crno slovo $\overline{\text{G}}$ (G = 16.a za god. 1430.) ima izgleda istom rukom napisanu točku što je vjerojatno indikacija da je te godine, tj. 1430, pisan ovaj kodeks. Prema tome trebalo bi prebaciti datiranje kodeksa iz kraja 14. st. na početak 15. st.

Dragučki brevijar III b 25 Arhiva JAZU ima na f. 159 c vrlo jasnu i ukusno nacrtanu pashalnu tabelu s vinjetama gore i dolje (sl. 15). Tabela sadrži uskrсne datume od god. 1408—1519, 28×4 . U drugom nizu pashalne tabele crveno slovo $\overline{\text{H}}$ (H = 5.a) ima ispred jasnu točku. To je uskrсni datum za god. 1450. Original potvrđuje da je crnilo točkice jednako crnilu ostalih slova, ali njen oblik nije jednak ostalim točkicama kodeksa. Naime, točkice su četverouglaste prema debljini pisareva pera, a uz uskrсni datum H ona je okrugla, pa nije vjerojatno da je ona nastala u vrijeme pisanja samog ko-

deksa. Prof. Štefanić¹⁸ s pravom upozorava da je kodeks pisan god. 1407, jer da to potvrđuje i kalendar u kojem je na 27. III zapisano: *Vskršenie g(ospod)ne*, tj. Uskrs se upravo te godine, tj. 1407., slavio na taj datum. Ipak on samo predlaže tu godinu, jer je slavljenje Uskrsa na 27. III bio fiksirani uskrсни datum u Galiji. Ovoj fiksirani uskrсни datum registrira više glagoljskih kalendara bez obzira na pisanje kodeksa i na pomičan uskrсни datum. Prof. je Štefanić¹⁹ proučavajući ovaj brevijar konstatirao da od više ruku koje su pisale ovaj kodeks, ruka A da je identična s rukom pisara glag. brevijara III c 12 Arhiva JAZU čija pashalna tabela počinje sa god. 1376. Prema tome identifikacija pisarevih ruku ne bi dopuštala vremenski raspon od 75 godina, te uvjetuje prihvaćanje uskrsnog datuma za 1408. god. i prema tome pisanje brevijara u toj godini.

Glagoljski brevijar MR 161 iz god. 1442. Na f. 10^r nalazi se tabela pomičnih datuma svetkovina prije i poslije Uskrsa. Na prvom i drugom mjestu stoje: 1. *čislo zlato* (zlatni broj); 2. *dni n(e)d(ě)-l(ь)ni* (nedjeljna slova); 3. *n(e)d(ě)la .n. (70) na* (nedjelja sedamdesetnica); 4. *mesop(u)stь* (nedjelja pedesetnica); 5. *Paska*; 6. *Vz(ь)-nes(e)ně*; 7. *P(e)t(i)k(o)sti*; 8. *n(e)d(ě)lь ot roistva do p(edese)t(ь)ne* (broj nedjelja od Božića do pedesetnice) sa nedjeljnim slovima; 9. *T(ě)la h(rьsto)va služba* (Tijelovo); 11. nedjeljna slova s prijestupnim godinama. Na istoj strani nalazi se i pashalna tabela s uskrsnim datumima 28×4 za god. 1408—1519. s nedjeljnim slovima i prijestupnim godinama. Kako je kodeks datirao sâm pisar, to nije smatrao potrebnim da označi uskrсни datum za god. 1442. ili 1443. u pashalnoj tabeli. Lunarno slovo *л* (H = 5.a, 1461) treće u drugom nizu datuma odozdo ima točku, ali ona nije originalna (sl. 16).

Brevijar Vaticano slavo 19 (Vat₁₉) je datiran sa 1465. godinom, a jedino njegova pashalna tabela počinje uskrsnim datumom kad je kodeks pisan, tj. 1464. godine: M = 1. a. Tabela ima samo 2 niza datuma: 28×2 za god. 1464—1519. U trećem su nizu ispisana nedjeljna slova s prijestupnim godinama. Pokraj uskrsnog datuma *Ѫ* (I = 18. a) za god. 1484. netko je crticom upozorio na datum i sa strane slova I ispisao: *č u o g* (1484) *tu e pres'tup' na I i <meso>pust' i vazam'*. Ovime je, kako smo već rekli, jasno rečeno

¹⁸ Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije* I, 105 i 120.

¹⁹ Isti, o. c. 113.

da analogna lunarna slova od 1. II—7. III označuju mesopust, tj. nedjelju pedeseticu, a lunarna slova od 22.III—25. IV uskrсни datum. Ona su se ispisivala uz kalendarske datume (sl. 17).

Pariški zbornik, Cod. slave 73 iz god. 1375. god. Pashalna se tabela nalazi na f. 2, a sadrži uskrсне datume 28×5 od god. 1368—1507. Prije datuma naznačene su prijestupne godine, a posljednji niz predstavlja nedjeljna slova. Godina pisanja nije posebno istaknuta pa smo je tj. **P** (N = 22.a) zaokružili crnim križićem (sl. 18).

3. *Pashalne tabele posebna sastava. Misal kneza Novaka* iz god. 1368. ima na poseban način izrađenu pashalnu tabelu. Kvadratiće ostalih tabela pretvorio je knez Novak u kružiće koji uokviruju lunarna slova, tj. uskrсне datume za 168 godina i to u mreži tabele 13×13 od god. 1340—1503. Uskrсни datum za god. 1367, crni **Ж** (I = 18.a) ima posebno jače i nepravilno istaknut desni donji dio kružića (sl. 19). Više slova ima točke koje su možda ostaci lat. lunarnih slova: litterae supernotatae, praenotatae, subnotatae. Ipak nismo sigurni da li su ove točke stavljene svijesno, iako se uz crvena slova nalaze crvene točke, a uz crna crne, i što one označuju. Jedino je iza datuma **Л** (L = 31.m — ima ispod točku) za god. 1499. trebao pravilno stajati crni **К** (K = 19a), jer se na slijedećem slovu **П** (P = 4.a) vidi intervencija druge ruke (posljednji niz, četvrto i peto slovo odozgo). Ostali uskrсни datumi Novakove pashalne tabele su vrlo točni iako slovo crno **Ж** (I = 18a) za g. 1378. ima iznad namjerno crnilom izrađenu točku. I kad ostale tabele glagoljskih kodeksa imaju pogrešku, kao npr. za god. 1487. druge tabele donose pogrešan crni **P** (N = 22.a), Novakova tabela ima ispravno crni **Ш** (Š = 15.a). Knez je Novak također u svojoj tabeli uočio da je ispravan uskrсни datum za god. 1491., tj. crveni **В** (O = 3.a) zamijenio krivim crvenim **Б** (B = 22.m) pa je uz slijedeći datum crni **P** (N = 22.a za god. 1492) stavio ispred i iza slova točku, znakove koji aludiraju na lunarna slova lat. abecede: litterae prae- i postnotatae. Novakova uskrсна tabela nema označenih prijestupnih godina, a nisu donesena ni nedjeljna slova kao ni ostali kronološki elementi za izračunavanje uskrсноg datuma. Ipak prvi i posljednji red tabele pravilno završava prijestupnom godinom.

II Oxfordski misal MS Canon lit. 349 ima na f. 150 d uskrсну tabelu s naslovom: *Tabla po rimski zakonъ*. Sadrži niz od 83 uskrсна datuma 19×5 od god. 1436—1519. s oznakama za prijestupne godine, ali bez nedjeljnih slova (sl. 20). Kodeks nije datiran. Prvi uskrсни datum u drugom nizu, crveni **В** (R = 6.a za god. 1455), ima

Číslo	Datum Uskrsa	Číslo	Datum Uskrsa	Číslo	Datum Uskrsa	Číslo	Datum Uskrsa	Číslo	Datum Uskrsa	Číslo	Datum Uskrsa	Číslo	Datum Uskrsa		
1324	W-Š 15a	1352	UU-T 8a	1380	Ž-E 25m	1408	W-Š 15a	1325	Q-S 7a	1353	Uu-D 24m	1381	Ž-E 14a	1409	Q-S 7a
1326	W-Č 23m	1354	Uu-D 13a	1382	B-R 6a	1410	W-Č 23m	1327	W-Č 12a	1355	h-H 5a	1383	U-B 22m	1411	W-Č 12a
1328	Ž-O 3a	1356	UU-P 24a	1384	h-A 10a	1412	Ž-O 3a	1329	h-H 25a	1357	Ž-U 9a	1385	P-N 2a	1413	Ž-O 23a
1330	UU-T 8a	1358	M-M 1a	1386	P-N 22a	1414	UU-T 8a	1331	UU-L 31m	1359	M-M 21a	1387	Q-S 7a	1415	UU-L 31m
1332	L-K 19a	1360	h-H 5a	1388	Ž-J 29m	1416	L-K 19a	1333	UU-P 4a	1361	W-J 28m	1389	Ž-J 18a	1417	U-B 11a
1334	Ž-G 27m	1362	W-J 17a	1390	Ž-O 3a	1418	Ž-G 27m	1335	Ž-G 16a	1363	P-N 2a	1391	W-Š 26m	1419	Ž-G 16a
1336	UU-L 31m	1364	Uu-D 24m	1392	Ž-E 14a	1420	Q-S 7a	1337	UU-L 20a	1365	Uu-D 13a	1393	B-R 6a	1421	W-Č 23m
1338	W-Č 12a	1366	h-H 5a	1394	L-K 19a	1422	W-Č 12a	1339	W-J 28m	1367	Ž-J 18a	1395	U-B 11a	1423	UU-P 4a
1340	Ž-G 16a	1368	Ž-U 9a	1396	P-N 2a	1424	Ž-O 23a	1341	UU-T 8a	1369	M-M 1a	1397	P-N 22a	1425	UU-T 8a
1342	UU-L 31m	1370	Ž-E 14a	1398	Q-S 7a	1426	UU-L 31m	1343	Uu-D 13a	1371	B-R 6a	1399	L-K 30m	1427	UU-L 20a
1344	UU-P 4a	1372	W-J 28m	1400	Ž-J 18a	1428	UU-P 4a	1345	Ž-G 27m	1373	W-J 17a	1401	Ž-O 3a	1429	Ž-G 27m
1346	Ž-G 16a	1374	P-N 2a	1402	W-Š 26m	1430	Ž-G 16a	1347	M-M 1a	1375	P-N 22a	1403	W-Š 15a	1431	M-M 1a
1348	UU-L 20a	1376	Uu-D 13a	1404	L-K 30m	1432	UU-L 20a	1349	W-Č 12a	1377	Ž-J 29m	1405	L-K 19a	1433	W-Č 12a
1350	W-J 28m	1378	Ž-J 18a	1406	U-B 11a	1434	W-J 28m	1351	W-J 17a	1379	h-A 10a	1407	Ž-G 27m	1435	W-J 17a

Tab. I. Transkripcija uskrsnih datuma od god. 1324—1435.

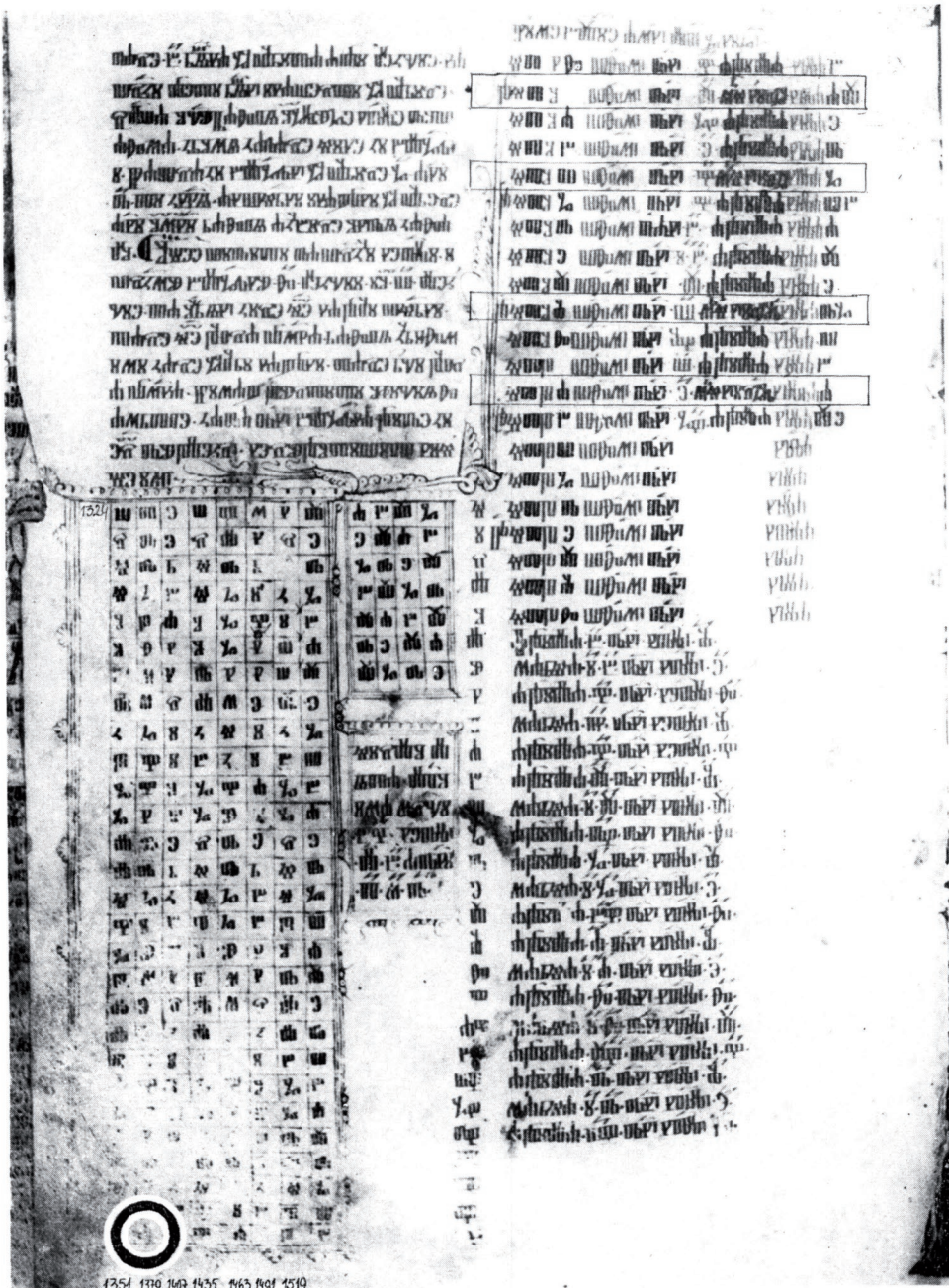
Epifina	Datum Uskrsa		Epifina	Datum Uskrsa		Epifina	Datum Uskrsa		Epifina
1436	00-T	8a	1464	M-M	1a	1492	P-N	22a	00
1437	00-L	31m	1465	3-E	14a	1493	0-S	7a	3
1438	0b-D	13a	1466	5-R	6a	1494	4-K	30m	0b
1439	10-H	5a	1467	8-J	29m	1495	4-K	19a	90
1440	90-G	27m	1468	00-J	17a	1496	8-O	3a	00
1441	90-G	16a	1469	P-N	2a	1497	0-S	26m	00
1442	M-M	1a	1470	P-N	22a	1498	0-S	15a	00
1443	M-M	21a	1471	3-E	14a	1499	00-L	31m	3
1444	00-Č	12a	1472	8-J	29m	1500	4-K	19a	90
1445	00-J	28m	1473	8-J	18a	1501	0-B	11a	00
1446	00-J	17a	1474	0-A	10a	1502	90-G	27m	00
1447	8-U	9a	1475	0-S	26m	1503	90-G	16a	00
1448	0b-D	24m	1476	3-E	14a	1504	8-S	7a	3
1449	0b-D	13a	1477	5-R	6a	1505	3-E	25m	0b
1450	10-H	5a	1478	0-B	22m	1506	0-Č	12a	90
1451	10-H	25a	1479	0-B	11a	1507	0-P	4a	00
1452	8-U	9a	1480	P-N	2a	1508	8-O	23a	00
1453	M-M	1a	1481	P-N	22a	1509	00-T	8a	00
1454	M-M	21a	1482	0-S	7a	1510	00-L	31m	3
1455	5-R	6a	1483	4-K	30m	1511	00-L	20a	0b
1456	00-J	28m	1484	8-J	18a	1512	0-B	11a	00
1457	00-J	17a	1485	8-O	3a	1513	90-G	27m	00
1458	P-N	2a	1486	0-S	26m	1514	90-G	16a	00
1459	3-E	25m	1487	0-S	15a	1515	00-T	8a	00
1460	0b-D	13a	1488	5-R	6a	1516	0-Č	23m	0b
1461	10-H	5a	1489	4-K	19a	1517	0-Č	12a	90
1462	8-J	18a	1490	0-B	11a	1518	0-P	4a	00
1463	0-A	10a	1491	8-O	3a	1519	0-P	24a	00

Tab. II. Transkripcija uskrasnih datuma od god. 1436—1519.

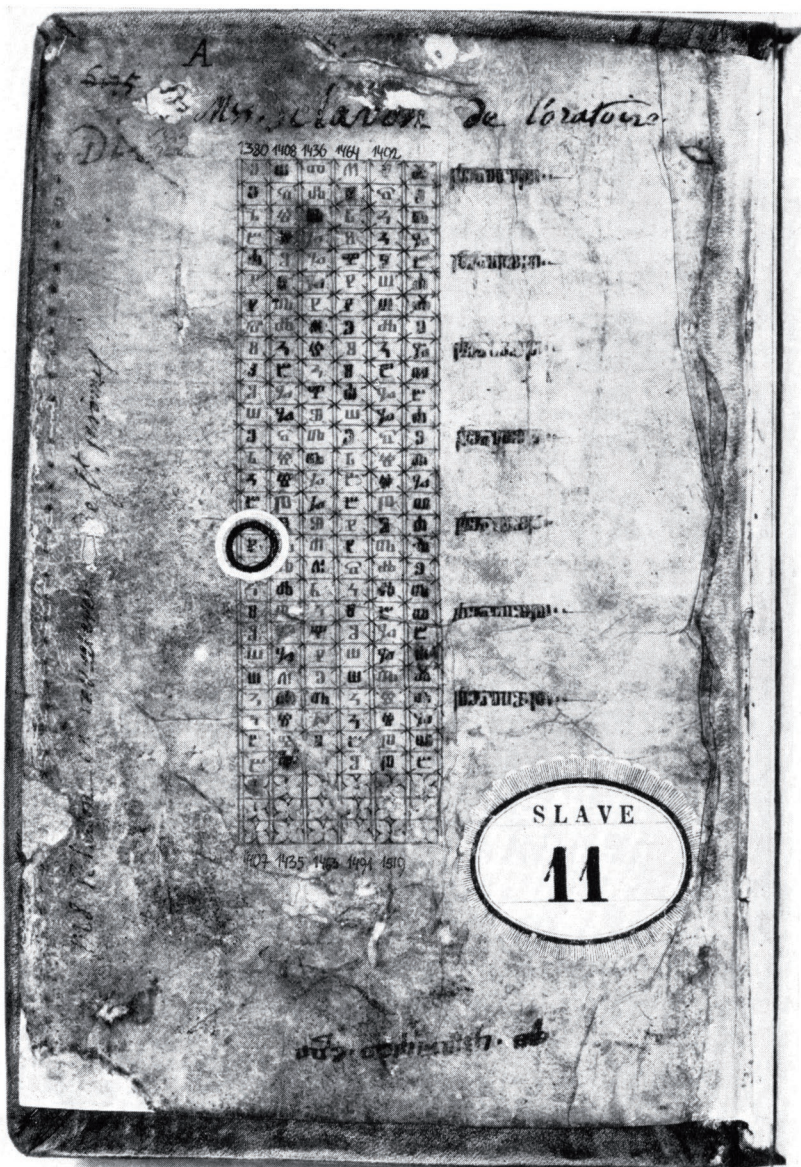
(1104.1104) 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Sl. 3. Ljubljanski misal II C 162 a/2 — uskrnsni datumi od 988—1519, f. 134.

Sl. 10. Vatikanski brevijar Illirico 5 — uskrсни datumi od 1324—1519, nedjeljna slova, zlatni brojevi, ispisane godine s uskrsnim datumima od 1379—1392; uskrсна granica i broj nedjelja od Božića do pedesetnice, f. 240v.

Sl. 13. Cod. slave 11 — uskrсни datumi od 1380—1519.

1368 1396 1424 1452 1480

1368	1396	1424	1452	1480
1369	1397	1425	1453	1481
1370	1398	1426	1454	1482
1371	1399	1427	1455	1483
1372	1400	1428	1456	1484
1373	1401	1429	1457	1485
1374	1402	1430	1458	1486
1375	1403	1431	1459	1487
1376	1404	1432	1460	1488
1377	1405	1433	1461	1489
1378	1406	1434	1462	1490
1379	1407	1435	1463	1491
1380	1408	1436	1464	1492
1381	1409	1437	1465	1493
1382	1410	1438	1466	1494
1383	1411	1439	1467	1495
1384	1412	1440	1468	1496
1385	1413	1441	1469	1497
1386	1414	1442	1470	1498
1387	1415	1443	1471	1499
1388	1416	1444	1472	1500
1389	1417	1445	1473	1501
1390	1418	1446	1474	1502
1391	1419	1447	1475	1503
1392	1420	1448	1476	1504
1393	1421	1449	1477	1505
1394	1422	1450	1478	1506
1395	1423	1451	1479	1507

Sl. 18. Cod. slave 73 — uskrnsni datumi od 1368—1507. s nedjeljnim slovima, f. 2.

1436

1436	1464	1492	1520
1437	1465	1493	1521
1438	1466	1494	1522
1439	1467	1495	1523
1440	1468	1496	1524
1441	1469	1497	1525
1442	1470	1498	1526
1443	1471	1499	1527
1444	1472	1500	1528
1445	1473	1501	1529
1446	1474	1502	1530
1447	1475	1503	1531
1448	1476	1504	1532
1449	1477	1505	1533
1450	1478	1506	1534
1451	1479	1507	1535
1452	1480	1508	1536
1453	1481	1509	1537
1454	1482	1510	1538
1455	1483	1511	1539
1456	1484	1512	1540
1457	1485	1513	1541
1458	1486	1514	1542
1459	1487	1515	1543
1460	1488	1516	1544
1461	1489	1517	1545
1462	1490	1518	1546
1463	1491	1519	1547
1464	1492	1520	1548
1465	1493	1521	1549
1466	1494	1522	1550
1467	1495	1523	1551
1468	1496	1524	1552
1469	1497	1525	1553
1470	1498	1526	1554
1471	1499	1527	1555
1472	1500	1528	1556
1473	1501	1529	1557
1474	1502	1530	1558
1475	1503	1531	1559
1476	1504	1532	1560
1477	1505	1533	1561
1478	1506	1534	1562
1479	1507	1535	1563
1480	1508	1536	1564
1481	1509	1537	1565
1482	1510	1538	1566
1483	1511	1539	1567
1484	1512	1540	1568
1485	1513	1541	1569
1486	1514	1542	1570
1487	1515	1543	1571
1488	1516	1544	1572
1489	1517	1545	1573
1490	1518	1546	1574
1491	1519	1547	1575
1492	1520	1548	1576
1493	1521	1549	1577
1494	1522	1550	1578
1495	1523	1551	1579
1496	1524	1552	1580
1497	1525	1553	1581
1498	1526	1554	1582
1499	1527	1555	1583
1500	1528	1556	1584
1501	1529	1557	1585
1502	1530	1558	1586
1503	1531	1559	1587
1504	1532	1560	1588
1505	1533	1561	1589
1506	1534	1562	1590
1507	1535	1563	1591
1508	1536	1564	1592
1509	1537	1565	1593
1510	1538	1566	1594
1511	1539	1567	1595
1512	1540	1568	1596
1513	1541	1569	1597
1514	1542	1570	1598
1515	1543	1571	1599
1516	1544	1572	1600
1517	1545	1573	1601
1518	1546	1574	1602
1519	1547	1575	1603
1520	1548	1576	1604
1521	1549	1577	1605
1522	1550	1578	1606
1523	1551	1579	1607
1524	1552	1580	1608
1525	1553	1581	1609
1526	1554	1582	1610
1527	1555	1583	1611
1528	1556	1584	1612
1529	1557	1585	1613
1530	1558	1586	1614
1531	1559	1587	1615
1532	1560	1588	1616
1533	1561	1589	1617
1534	1562	1590	1618
1535	1563	1591	1619
1536	1564	1592	1620
1537	1565	1593	1621
1538	1566	1594	1622
1539	1567	1595	1623
1540	1568	1596	1624
1541	1569	1597	1625
1542	1570	1598	1626
1543	1571	1599	1627
1544	1572	1600	1628
1545	1573	1601	1629
1546	1574	1602	1630
1547	1575	1603	1631
1548	1576	1604	1632
1549	1577	1605	1633
1550	1578	1606	1634
1551	1579	1607	1635
1552	1580	1608	1636
1553	1581	1609	1637
1554	1582	1610	1638
1555	1583	1611	1639
1556	1584	1612	1640
1557	1585	1613	1641
1558	1586	1614	1642
1559	1587	1615	1643
1560	1588	1616	1644
1561	1589	1617	1645
1562	1590	1618	1646
1563	1591	1619	1647
1564	1592	1620	1648
1565	1593	1621	1649
1566	1594	1622	1650
1567	1595	1623	1651
1568	1596	1624	1652
1569	1597	1625	1653
1570	1598	1626	1654
1571	1599	1627	1655
1572	1600	1628	1656
1573	1601	1629	1657
1574	1602	1630	1658
1575	1603	1631	1659
1576	1604	1632	1660
1577	1605	1633	1661
1578	1606	1634	1662
1579	1607	1635	1663
1580	1608	1636	1664
1581	1609	1637	1665
1582	1610	1638	1666
1583	1611	1639	1667
1584	1612	1640	1668
1585	1613	1641	1669
1586	1614	1642	1670
1587	1615	1643	1671
1588	1616	1644	1672
1589	1617	1645	1673
1590	1618	1646	1674
1591	1619	1647	1675
1592	1620	1648	1676
1593	1621	1649	1677
1594	1622	1650	1678
1595	1623	1651	1679
1596	1624	1652	1680
1597	1625	1653	1681
1598	1626	1654	1682
1599	1627	1655	1683
1600	1628	1656	1684
1601	1629	1657	1685
1602	1630	1658	1686
1603	1631	1659	1687
1604	1632	1660	1688
1605	1633	1661	1689
1606	1634	1662	1690
1607	1635	1663	1691
1608	1636	1664	1692
1609	1637	1665	1693
1610	1638	1666	1694
1611	1639	1667	1695
1612	1640	1668	1696
1613	1641	1669	1697
1614	1642	1670	1698
1615	1643	1671	1699
1616	1644	1672	1700
1617	1645	1673	1701
1618	1646	1674	1702
1619	1647	1675	1703
1620	1648	1676	1704
1621	1649	1677	1705
1622	1650	1678	1706
1623	1651	1679	1707
1624	1652	1680	1708
1625	1653	1681	1709
1626	1654	1682	1710
1627	1655	1683	1711
1628	1656	1684	1712
1629	1657	1685	1713
1630	1658	1686	1714
1631	1659	1687	1715
1632	1660	1688	1716
1633	1661	1689	1717
1634	1662	1690	1718
1635	1663	1691	1719
1636	1664	1692	1720
1637	1665	1693	1721
1638	1666	1694	1722
1639	1667	1695	1723
1640	1668	1696	1724
1641	1669	1697	1725
1642	1670	1698	1726
1643	1671	1699	1727
1644	1672	1700	1728
1645	1673	1701	1729
1646	1674	1702	1730
1647	1675	1703	1731
1648	1676	1704	1732
1649	1677	1705	1733
1650	1678	1706	1734
1651	1679	1707	1735
1652	1680	1708	1736
1653	1681	1709	1737
1654	1682	1710	1738
1655	1683	1711	1739
1656	1684	1712	1740
1657	1685	1713	1741
1658	1686	1714	1742
1659	1687	1715	1743
1660	1688	1716	1744
1661	1689	1717	1745
1662	1690	1718	1746
1663	1691	1719	1747
1664	1692	1720	1748
1665	1693	1721	1749
1666	1694	1722	1750
1667	1695	1723	1751
1668	1696	1724	1752
1669	1697	1725	1753
1670	1698	1726	1754
1671	1699	1727	1755
1672	1700	1728	1756
1673	1701	1729	1757
1674	1702	1730	1758
1675	1703	1731	1759
1676	1704	1732	1760
1677	1705	1733	1761
1678	1706	1734	1762
1679	1707	1735	1763
1680	1708	1736	1764
1681	1709	1737	1765
1682	1710	1738	1766
1683	1711	1739	1767
1684	1712	1740	1768
1685	1713	1741	1769
1686	1714	1742	1770
1687	1715	1743	1771
1688	1716	1744	1772
1689	1717	1745	1773
1690	1718	1746	1774
1691	1719	1747	1775
1692	1720	1748	1776
1693	1721	1749	1777
1694	1722	1750	1778
1695	1723	1751	1779
1696	1724	1752	1780
1697	1725	1753	1781
1698	1726	1754	1782

u kalendaru iza sebe točku, a cijeli redak s tim uskršnim datumom i ostalim kalendarskim elementima: zlatni broj **Ⲕ** (8) i nedjeljno slovo **ⲉ** (D) lagano su potcrtani (sl. 21). Crveni **Ⲙ** (K = 30.m za god. 1456) u *pashalnoj tabeli*, koji dolazi ispod crvena **Ⲙ** za god. 1455, ima ispred točku (sl. 20). Ovaj datum K stoji u ostalim glag. pashalnim tabelama mj. ispravna crvena **Ⲙ** (I = 28.m). U kalendaru stoji ispred ovog datuma zlatni broj **ⲉ** (E) koji ima točku gore. Možda je pisar ovog kodeksa htio točkama upozoriti na krive i ispravne uskršne datume, jer se radilo o svetkovanju Uskrsa u vrijeme kad se kodeks pisao, a to bi bile godine 1455. i 1456. čiji su datumi posebno obilježeni točkama u kalendaru i u tabeli istim crvenim bojama.

Analiza pashalnih tabela iz 19 hrvatskoglagoljskih kodeksa pokazala je da te tabele, potpune i djelomične, pripadaju istom velikom uskršnom krugu od 532 godine s istom početnom i završnom godinom, tj. god. 988—1519. Kodeksi *Illirico 4*, *Ljubljanski* i *Ročki misal* i *II Novljanski brevijar* pripadaju kvarnersko-istarskom i primorskom historijskom glagoljaškom području, te isti kodeksi, kako je poznato, dobro čuvaju staroslavensku jezičnu i leksičku normu. Oni su jedini sačuvali uskršne datume velikog uskršnog kruga bez obzira na pravilna komputistička računanja $532 + 532 = 1064$. god., kad bi pravilno trebao početi treći veliki uskršni krug, a prvi uskršni datum glag. pash. tabele jest za god. 988. Ta godina upućuje na vrijeme njena sastavljanja, tj. na izvorišta i postojanje glagoljske pismenosti hrvatske recenzije iz razdoblja Kijevskih listića (10—11. st). Ipak jasno označeni uskršni datumi: crveni T (8a) za god. 1151. u tabeli Ill₄ s dvije točke (sl. 1) i crni Č (12a) u II Nov brevijaru za god. 1254. s točkom, analogno označavanju u mlađim glag. tabelama, sigurno su preneseni iz predložaka, a označuju uskršne datume nestalih glag. kodeksa hrvatske recenzije iz 12. i 13. st. Uskršni datumi za godine kad su pisana prva tri nedatirana kodeksa (Ill₄, Lj i Ro) nisu tako jasno označeni, ali se neke indikacije ne protive za njihovo približno datiranje. Naime, godinu 1371. citira bilješka na talijanskom prije početka misala Ill₄. Crveni I (28.m), uskršni datum za god. 1371. ima u tabeli diskretnu točkicu (sl. 1), a u kalendaru uz isto lunarno slovo I na praznom prostoru mjesto ispisane svetkovine nalazi se nacrtan križić (sl. 2, prvi zao-kruženi redak). Ljubljanski i Ročki, Bartolovi misali, imaju posebno označene uskršne datume za god. 1403. i 1404., vrijeme od godinu dana, u koje Bartol pisac može napisati jedan misal, kako je to

zapisao i potvrdio datumom i kronološkim elementima za god. 1401. u svom Berlinskom misalu iz god. 1402, (tekst na sl. 7). Pop Martinac datira pisanje svog II Novljanskog brevijara, ali u pashalnoj tabeli velikog uskrsnog kruga posebno ističe da lunarno slovo crno K (19a) u isto vrijeme označuje i nedjelju pedesetnicu (1. m) i uskrsni datum za god. 1495. (19.a, sl. 5).

Dijelovi glag. pash. tabele velikog uskrsnog kruga u posljednjih 7 nizova (13—19 redak) uskrsnih datuma od 1324—1519. god. za cvjetno razdoblje pisanja hrv. glag. kodeksa 14. i 15. st. u 15 sačuvanih glag. kodeksa dragocjen su podatak da su postojali stariji predlošci tog razdoblja. Ti nizovi uskrsnih datumâ imaju početne godine: 1324., 1352., 1380., 1408., 1464. i 1492. (tab. 1, 2), odnosno to su uskrsni datumi na čelu svakog prvog reda križaljke.

Tabele pokazuju koliko je koji pisar poznao komputističke elemente, lunarna i pashalna slova. Neki su od njih znali početi novim, neuobičajenim redosljedom ustaljenih nizova uskrsnih datuma od 28 godina, odnosno prekinuti ga, iako to nije bilo lako, budući da je u križaljku ulazio redosljed odgovarajućih nedjeljnih slova i raspored prijestupnih godina. Takvim originalnijim zahvatima odlikuju se kodeksi ličko-krbavske regije: Berlinski, Illirico 8, Novakov i II Oxfordski misal i brevijar IIIc 12. Naime, kodeksolozi nisu uočili da npr. pash. tabela misala Illirico 8 počinje s uskrsnim datumom za god. 1401., tj. sedmim redom odozdo petnaestog retka, a ne s god. 1408. koja stoji na čelu šesnaestog niza datumâ velikog uskrsnog kruga. Također prvi uskrsni datum u tabeli brevijara IIIc 12 nije za god. 1384., već osmi odozdo za god. 1376. Brevijar nije datiran, pa je nesigurno uzeti prvu godinu, odnosno uskrsni datum za god. 1376. kao godinu pisanja kodeksa. Jedino je sigurno da godina pisanja brevijara Vaticano slavo 19 iz 1465., a možda i Dragučkog odgovara prvoj godini uskrsnog datuma za god. 1464. i 1408., jer one stoje na čelu šesnaestog (1408) i osamnaestog (1464) niza uskrsnih datumâ vel. uskrsnog kruga.

Prema tome se prvi uskrsni datumi pash. tabela glag. kodeksa ne mogu uzeti kao sigurne godine njihova pisanja. To potvrđuju posebno označeni uskrsni datumi datiranih i nedatiranih kodeksa. U *prvom nizu* pash. tabele imaju uskrsne datume: Be, vjerojatno IIIc 12, Cod. slave 11, IIIb 25, Slavo 19, Cod. slave 73 (6 kodeksa); u *drugom nizu*: Kopenhagenski, Ills, II Oxf, II Vrbnički misal, Ills, Ljubljanski, MR 161 brevijar (7 kodeksa); u *trećem nizu*: Novakov misal (1 kodeks); u *petom nizu*: Moskovski brevijar (1 kodeks, sl.

1—20). Označeni uskrсни datumi tih izvora potvrđuju ili već citiranu godinu pisanja u kolofonima pisara (II Nov, III₈, IIIb 25, Slavo 19, Novak), ili upućuju na citirane godine u bilješkama kao u III₄ i Mo. Posebne oznake uskršnjih datuma određuju, prema kolofonu i biografskim podacima Bartola Krbavca, da su vjerojatno njegovi misali: Ljubljanski i Ročki pisani god. 1403. i 1404. god.²⁰ Ostale nedatirane kodekse, koji imaju posebno označene uskršne datume, za koje nismo sigurni da li su oznake stavili sami pisari ili su kasnije dodani, možemo datirati prema jezičnim i paleografskim karakteristikama godinama čiji su uskrсни datumi posebno označeni: Kopenhagenski u 1394., Cod. slave 11 u 1397., Ljubljanski brevijar u 1430. i Oxfordski misal u 1455. god.

Iako smo konstatirali da su glagoljaški komputisti preuzeli latinski (rimski) sistem sastavljanja pashalnih tabela pomoću lunarnih slova, ipak nismo imali u rukama ni jednu pash. tabelu latinskih kodeksa. Liturgijski kodeksi zagrebačke Metropolitane od 11—15. st. nemaju uz kalendare ni jedne pash. tabele. Glag. kodeksi nemaju uz pash. tabele ni jedan vrlo star tekst anuncijacije uskršnjog blagdana koja se svečano odvijala na blagdan Bogojavljenja 6. I svake godine osim glag. fragmenta Barbanskog misala iz 1425. g. Neki dalmatinski kodeksi čuvaju taj neumizirani tekst koji se pjevao na način Exulteta.²¹

Izgleda da su glag. pash. tabele i ostali kronološki elementi izrađeni u križaljčkama stariji način izvedbe, jer se krajem 14. st. mjesto lunarnih slova u tabelama pojavljuju jednostavno ispisivanje godinâ s uskršnjim datumima običnim glag. slovima u njihovoj brojčanoj vrijednosti. Uskršnjom se datumu obično dodaju datumi pomičnih nedjeljâ prije Uskrsa i pomičnih blagdana poslije Uskrsa, dok se kronološki elementi: zlatni broj, konkurenti, nedjeljna slova s odgovarajućim godinama ispisuju u krugovima mjesto u tabelama.²² Prvi primjer pisanja godinâ s uskršnjim datumima ima brevijar III₅ iz 1379., ali uz tabelu s lunarnim slovima (sl. 10), zatim II

²⁰ M. Pantelić, Glagoljski kodeksi Bartola Krbavca. Radovi 5. Zagreb 1964, 14—15 i 18—19.

²¹ V. Novak, Dva beneventanska priloga objavljivanja Uskrsa na dan Bogojavljenja na Osoru i u Splitu. Vjesnik Hrv. arheol. društva N. S. sv. XV, Zagreb 1928, 205—210; M. Righetti, n. dj. 109 i 111; Vj. Štefanić, n. dj. I, 67.

²² M. Pantelić, Glagoljski brevijar popa Mavra iz godine 1460. Slovo 15—16, Zagreb 1965, 104, sl. 12 i 13; Isti, Hronološki elementi u Ročkom misalu. Slovo 6—8, Zagreb 1957, sl. 1; J. Hamm, n. dj., 71, sl. 8.

Vrbnički misal iz 1463. ima zajedno pash. tabelu i tabelu pomičnih blagdana (sl. 21). Pop Mavar iz Vrbnika unosi uskrzne datume od 1475—1525. u svoj brevijar za vrijeme svog boravka u dušobrižničkoj pastvi u Konavlima pokraj Dubrovnika i naziva tu tabelu »Tisućnica«.²³ Jedino njegova tabela prelazi donju granicu uskrasnih datumâ velikog uskrsnog kruga. Tabelu datumâ Uskrsa i pomičnih blagdana ima i Kosinjski štampani brevijar iz god. 1491. s rubrikom odakle je preuzeta: *a ta tabla bi izneta iz latinske*, f. VII^v—VIII^f.

Analiza pashalnih tabela hrvatskoglagoljskih kodeksa odražuje kontinuitet pisanja liturgijskih knjiga hrvatske redakcije od 10—15. st. Tabele uskrasnih datuma s kronološkim elementima za izračunavanje uskrasnog datuma nastale su prema latinskim. Prvi uskrсни datum za određenu godinu u tabeli ne može se uzeti i za godinu pisanja dotičnog kodeksa. Dragocjene su posebne oznake datumâ u pashalnim tabelama i u kalendarima, ali apsolutnu vrijednost za datiranje kodeksa dobivaju tek onda, ako su potvrđene godinom pisanja u kolofonu ili datiranim bilješkama.

Zusammenfassung

OSTERTABELLEN UND DATIERUNG GLAGOLITISCHER KODEXE

Die glagolitischen Komputisten übernahmen die Zusammenstellung der Ostertagstabellen aus den lateinischen Kodexen. Dabei passten sie die lateinische Alphabet der Lunarbuchstaben (*littera paschales*) für die Ostgrenze vom 22. III. — 25. IV., sowie die Daten der Quinquagesima-Scntage vom 1. II. — 7. III. dem glagolitischen Alphabet (*Azbuka*) an (cf. S. 275). Vier glagolitische Kodizes: *Illirico 4*, *Ljubljanski misal C 162 a/2*, *Ročki misal* und *II Novljanski brevijar* weisen die Ostertabellen des grossen Osterzyklus (*Circulus magnus*) aus dem Jahre 532 (28×19 , der Sonnen- und Mondzyklus) auf, nach welcher Zeitperiode die Ostertage in der gleichen Reihenfolge wiederkehren. Die richtigen lateinischen Paschaltabellen des grossen Osterkreises beginnen mit dem Jahr der Geburt Christi. Demnach endet der *erste* Osterkreis mit dem Jahr 532; der *zweite* verläuft von $533 + 532 = 1065$; der *dritte* von $1066 + 532$ usw. Die glagolitischen Paschaltabellen des grossen Kreises haben die Ostertage vom Jahr 988 bis 1519 und fügen sich nicht in die richtigen Berechnungen der Ostertage des grossen Osterkreises lateinischer Komputisten ein. Es scheint, dass sich das erste Jahr der glagolitischen Paschaltabelle auf das Schreiben der ersten glagolitischen liturgischen Kodizes beziehe: die *Kiewer Blätter* aus dem 10.—11. Jahrhundert und die *Wiener*

²³ M. Pantelić, Glagoljski brevijar popa Mavra... sl. 11.

Blätter aus dem 11.—12. Jahrhundert kroatischer Rezension. Die glagolitischen Paschaltabellen des grossen Osterkreises markieren einige Ostertage durch Pünktchen, die aus älteren Vorlagen übertragen sind und den Ostertag sowie das Schreibjahr eines verlorengegangenen Kodexes bezeichnen. Das Missal *Illirico 4* bezeichnet den glagolitischen Buchstaben *T*, den 8. April für das Jahr 1151 mit zwei Pünktchen (Taf. 1); das Brevier *II Novljanski brevijar* schreibt den Buchstaben *Č*, den 12. April für das Jahr 1254. Dieses Brevier bezeichnet auch den Buchstaben *K*, den 19. April für das Jahr 1495, als der Kodex geschrieben wurde (Taf. 5). Die glagolitischen Missale: *Illirico 4*, *Ljubljanski misal* und *Ročki misal* sind nicht datiert, aber sprachliche und paläographische Elemente widersetzen sich nicht der Datierung ihres Schreibens in die Jahre, deren Ostertage besonders bezeichnet sind: *Illirico 4* in das Jahr 1371; *Ljubljanski misal* in das Jahr 1403 und *Ročki misal* in das Jahr 1404 (Taf. 1—4). Die übrigen glagolitischen Kodizes haben Teile der glagolitischen Paschaltabelle des grossen Kreises vom Jahre 1324 bis 1519 (Taf. I, II; 6—21). Das erste Osterdatum der Paschaltabelle kann nicht zugleich als das Schreibjahr des Kodexes angenommen werden, ausser in dem Falle, wenn der Kodex datiert ist, wie z. B. das Brevier *Vaticano slavo 19* aus dem Jahre 1465, während sich das erste Osterdatum *M*, der 1. April auf das Jahr 1464 bezieht (Taf. 17). Die übrigen Kodexe mit Ostertabellen sind entweder datiert und haben demnach keine besonders bezeichnete Ostertage wie: das *Berlinski misal* aus dem Jahre 1402 (Taf. 7); *II Vrbnički misal* aus dem Jahre 1463 (Taf. 9); das *MR 161 Brevier* aus dem Jahre 1442 (Taf. 16); *Cod. slave 73* aus dem Jahre 1375 (Taf. 18); oder sie sind nicht datiert und die Ostertage werden eigenes bezeichnet: *Kopenhagenski misal*: der Lunarbuchstabe *K*, der 19. April für das Jahr 1394; *Cod. slave 11*: der Buchstabe *N*, der 22. April für das Jahr 1397 (Taf. 13); *Ljubljanski brevijar C 161 a/2*: *G*, der 16. April für das Jahr 1430 (Taf. 14); *II Oxfordski misal MS Canon lit. 349*: *K*, der 30. März für das Jahr 1456 (Taf. 20, 21); oder sie haben weder das Schreibjahr noch besonders bezeichnete Ostertage wie das *Brevier IIIc 12*, ausser dem Anfangsdatum *D*, dem 13. April für das Jahr 1376 (Taf. 12).

Die Analyse glagolitischer Paschaltabellen weist eine kostbare Kontinuität des Schreibens glagolitischer liturgischer Bücher vom 10. bis zum 15. Jahrhundert auf. Für die Datierung einzelner Kodexe haben die Ostertabellen nur dann einen absoluten Wert, wenn die Ostertage durch die Hand des Schreibens mit derselben Tinte eigens bezeichnet wurden und wenn sprachliche und paläographische Kriterien der Datierung nicht widersprechen.